

MANAGEMENT OF THE HIGHER EDUCATION SYSTEM IN THE CONDITIONS OF MODERNIZATION. EVALUATION SYSTEMS

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-041-4-113>

ДІАГНОСТУВАННЯ РІВНІВ СФОРМОВАНOSTІ КУЛЬТУРИ БЕЗПЕКИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ З ОХОРОНИ ПРАЦІ

Абільгарова Е. Н.

*кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри охорони праці, здобувач
Інститут професійно-технічної освіти
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна*

Одним з обов'язкових аспектів професійно-педагогічної діяльності у вищих навчальних закладах є контроль навчальних досягнень студентів, спрямований на виявлення сформованих знань, умінь і навичок студентів з різних наук, що сприяє активізації роботи учнів по засвоєнню навчального матеріалу, встановленню прогалин в пройденому матеріалі. З урахуванням вищевикладених позицій у процесі здійснення дослідження щодо формування культури безпеки професійної діяльності (КБПД) у майбутніх інженерів з охорони праці актуальним є діагностування у них рівнів сформованості культури безпеки.

Аналіз науково-педагогічної, психологічної літератури дозволив встановити, що в теорії і методиці професійної освіти відзначається різноманіття щодо рівнів сформованості знань, умінь, навичок в різних сферах наук. Так, О. Михайлов в процесі оцінювання культури безпеки життєдіяльності в соціумі майбутніх педагогів виділив такі рівні: неприпустимий, критичний, допустимий, оптимальний [2]. І. Немкова в якості рівнів оцінювання культури безпеки життєдіяльності студентів встановила наступні: фрагментарний, конструктивний, творчий [3, с. 57]. Значний інтерес для нашого дослідження викликають роботи Ю. Рибникова, В. Цейко, А. Казьміной. Необхідно звернути увагу, що для визначення культури безпеки життєдіяльності у галузі захисту

навколишнього середовища А. Казьміна [1, с. 45] обрала професійно-базовий, професійно-адаптивний, професійно-функціональний рівні, Ю. Рибников у своїй науковій роботі (формування культури безпеки життєдіяльності населення, яке проживає на радіоактивно забруднених територіях) – високий, середній, низький [4, с. 145]. Результати систематизації та узагальнення наукових публікацій, аналізу дослідно-експериментальної роботи дозволили нам визначити такі рівні сформованості КБПД у майбутніх інженерів з охорони праці: базовий (низький); конструктивний (достатній); креативний (високий).

Так, до *першого базового (низького) рівня* КБПД ми відносимо студентів, у яких спостерігаються наступні характеристики: важливість ведення здорового способу життя, профілактики здоров'я, раціоналізації режимів праці та відпочинку не усвідомлюється; зневажливе і халатне ставлення до дотримання вимог безпеки праці; самосвідомість відповідальності за порушення законодавства про охорону праці мінімальне; пріоритетам цінності життя в процесі праці і розвитку культури безпеки не надається особливого значення; наявність базових понять в галузі охорони праці, однак повна відсутність розуміння їх практичного застосування в професійній діяльності; ступінь освоєння працезахоронними знаннями має фрагментарний характер; відсутність повної мотивації в оволодінні працезахоронними знаннями; не здатний проаналізувати умови праці та стан охорони праці на досліджуваному об'єкті виробництва, вибрати і спроектувати методи, заходи і засоби щодо підвищення безпеки праці; готовність до застосування медико-біологічних, санітарно-гігієнічних умов мінімальна; організаційно-управлінські, інформаційно-аналітичні, моніторингові вміння щодо організації та планування системи управління охороною праці на підприємстві слабо розвинені; вміння по вирішенню конфліктних ситуацій слабо розвинені; особисті досягнення по нормотворчій та організаційно-управлінській діяльності відсутні; низький рівень розвиненості професійно-важливих якостей; відсутність інтересу до самовдосконалення; недостатньо розвинені комунікативні якості; не здатний до самовладання і емоційної стійкості в екстремальних і конфліктних ситуаціях.

Конструктивний (достатній) рівень сформованості КБПД характеризується показниками: ціннісне ставлення до власного здоров'я та здорового способу життя має ситуативний характер; наявність інтересу до проблем безпеки, але недостатня розвиненість системи ціннісних орієнтацій по відношенню культури безпеки; недостатня активна позиція і бажання до встановлення комунікативної взаємодії з метою забезпечення безпеки професійної діяльності; позитивне ставлення до законодавчих та нормативних вимог охорони

праці носить непостійний характер; потреба в постійному поповненні знань виражена недостатньо; володіє медико-біологічними, санітарно-гігієнічними знаннями і знаннями про способи і методи збереження здоров'я не в повному обсязі; володіє недостатньо точними знаннями про методи та способи ідентифікації небезпек та захисту від них, засоби раціональної організації праці; недостатньо добре обізнаний в області організації системи управління охороною праці, а також психологічних основ забезпечення безпеки праці на виробництві; орієнтується в способах і методах захисту від шкідливих і небезпечних виробничих факторів, підвищення безпеки виробничого процесу і поліпшення умов праці; усвідомлює і виконує поставлені завдання, спрямовані на збереження здоров'я і профілактику виробничого травматизму, однак пізнавальна діяльність студента має реконструктивний характер, відсутність творчого підходу у вирішенні проблемних ситуацій; рефлексивна діяльність носить ситуативний характер; формування працезахоронних умінь і навичок потребує доопрацювання і вдосконалення; достатній рівень емоційної стійкості; здатності до комунікативної взаємодії та наявність організаційних якостей виражені недостатньо; усвідомлення необхідності наявності професійно-особистісних якостей недостатнє.

Для *креативного (високого) рівня* сформованості КБПД характерним є: стійкий інтерес до проблеми формування КБПД; яскраво виражена сформованість ціннісного ставлення до власного здоров'я, здорового способу життя, режиму праці та відпочинку; стійке прагнення до оволодіння КБПД і подальшого її самовдосконалення; яскраво виражений інтерес до оптимізації і поліпшення умов праці і підвищення комфортності робочих місць; висока ступінь розуміння необхідності забезпечення і практичної реалізації безпеки на всіх рівнях управління; стійка мотивація до активної комунікативної взаємодії при вирішенні завдань професійної діяльності; володіння повними, глибокими і систематизованими знаннями про механізми впливу шкідливих і небезпечних факторів виробничого середовища на організм людини, способи і методи збереження здоров'я і профілактики професійних захворювань; стійкі уявлення про джерела небезпек і методи і способи підвищення безпеки праці; висока орієнтація в законодавчих і нормативно-правових актах з охорони праці; готовність до постійної самоосвіти; високий рівень розвиненості медико-біологічних, санітарно-гігієнічних умінь по збереженню здоров'я і життя в процесі праці; грамотно використовує організаційно-управлінські, інформаційно-аналітичні та моніторингові знання щодо організації та планування системи управління охороною праці на підприємстві; на високому рівні володіє методами і способами

профілактики виробничого травматизму та професійних захворювань; високий ступінь самостійності в пошуках рішення проблем в області безпеки; постійне прагнення до розв'язування творчо-пошукових завдань, оволодіння новими способами і методами забезпечення безпеки праці; висока ступінь усвідомлення відповідальності за забезпечення безпеки на виробництві; висока комунікативність; високий рівень емоційної стійкості і самовладання в конфліктних і стресових ситуаціях; здатність до самоорганізації і постійне прагнення до самовдосконалення; усвідомлення необхідності наявності професійно-особистісних якостей і здібностей для планування і конструювання моделі безпечної поведінки в процесі праці.

Таким чином, узагальнюючи вищевикладене, можна зробити висновок, що для діагностування рівнів сформованості КБПД у майбутніх інженерів з охорони праці використана традиційна триступенева шкала, яка передбачає такі рівні: базовий (низький); конструктивний (достатній); креативний (високий). Подальшим кроком нашого дослідження є розробка діагностичного інструментарію для оцінки поточного рівня сформованості КБПД, що передбачає різні тестові завдання, контрольні завдання, методики самооцінки, творчі пошукові завдання.

Література:

1. Казьмина А.В. Формирование культуры безопасности жизнедеятельности у бакалавров в области защиты окружающей среды : дис. канд. ... пед. наук : 13.00.08 / Рос. гос. социал. ун-т. Москва, 2011. 206 с.
2. Михайлов А.А. Культура безопасности жизнедеятельности в социуме студентов – будущих педагогов: компоненты и уровни сформированности. *Вестник Военного университета*. 2012. № 2 (30). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/formirovanie-komponentov-kultury-bezопасnosti-zhiznedeyatel'nosti-v-sotsiume-u-studentov-pedagogicheskogo-vuza>.
3. Немкова И.Н. Формирование культуры безопасности жизнедеятельности студентов в процессе профессиональной подготовки в вузе : ди с. ... канд. пед. наук : 13.00.08 / Тамбовский го с. ун-т им. Г.П. Державина. Тамбов, 2005. 238 с.
4. Рыбников В.Ю., Марченко Т.А., Мельницкая Т.Б., Симонов А.В., Белых Т.В. Разработка анкеты для оценки уровня сформированности культуры безопасности жизнедеятельности населения, проживающего на радиоактивно загрязненных территориях. *Ученые записки университета имени П.Ф. Лесгафта*. 2013. № 11 (105). С. 142-148.